

Sygn. akt

III AUa 1030/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **5 czerwca 2013 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek
	Sędziowie:	SSA Alicja Podczaska SSA Roman Skrzypek (spr.)
	Protokolant	st.sekr.sądowy Małgorzata Leniar

po rozpoznaniu w dniu **5 czerwca 2013 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **C. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od wyroku **Sądu Okręgowego w Rzeszowie**

z dnia **10 lipca 2012 r.** sygn. akt **IV U 739/11**

I. **zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 16 maja 2011 r. przywracając wnioskodawczyni C. B. prawo do emerytury po dniu 1 czerwca 2011 r.,**

II. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz wnioskodawczyni C. B. kwotę 210 zł (słownie: dwieście dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.**

Sygn. akt III AUa 1030/12

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 5 czerwca 2013 r.

Decyzją z 16 maja 2011 r. ZUS Oddział w R. odmówił C. B. prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem wymagającym stałej opieki.

W podstawie prawnej decyzji powołany został art.114 ust.1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 maja 1989 r. w sprawie uprawnień do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki (Dz. U. Nr 28, poz. 149).

W uzasadnieniu organ rentowy stwierdził, że zaświadczenie lekarskie z dnia 30 sierpnia 1996 r., na podstawie którego przyznano wnioskodawczyni prawo do emerytury, w istocie nie zawiera schorzenia określonego w § 1 ust. 3 pkt 4 cytowanego rozporządzenia. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające ujawniło bowiem, że stwierdzone schorzenie nie wskazuje na upośledzenie sprawności organizmu córki wnioskodawczyni w stopniu wymagającym stałej opieki i pozwalającym zaliczyć je do chorób wymienionych w rozporządzeniu.

Wnioskodawczyni C. B. odwołała się od decyzji ZUS do Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie.

W odwołaniu wnioskodawczyni podniosła, iż w 1996 r., kiedy zostało jej przyznane prawo do emerytury, ZUS uznał przedstawioną dokumentację lekarską za zgodną z obowiązującymi przepisami i wystarczającą do przyznania świadczenia. Córka była leczona w prywatnych przychodniach u lekarza alergologa w R. i B. oraz u pediatry w D.. Obecnie nie jest jednak w stanie złożyć żadnych dokumentów lekarskich od lekarzy alergologów. Jedynym dowodem leczenia córki jest tylko dokumentacja przechowywana w dynowskiej przychodni.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R., wnosił o oddalenie żądania wnioskodawczyni z tych samych względów, które legły u podstaw zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie, po rozpoznaniu odwołania C. B. wyrokiem z dnia 10 lipca 2012r. (sygn. akt IV U 739/11) oddalił odwołanie.

Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawczyni C. B. ur. (...) złożyła w pozwanym organie rentowym w dniu 12 września 1996r. wniosek o ustalenie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu opieki nad dzieckiem – córką A. B. ur. (...) Do wniosku załączyła między innymi zaświadczenie lekarskie z 30 sierpnia 1996 r. wydane przez Zespół (...) (...) w D. odnoszące się do stanu zdrowia małoletniej A. B., u której został rozpoznany zespół zatokowo-oskrzelowy typu alergicznego, przewlekłe zapalenie zatok z obecnością cysty, zespół psychonerwicy oraz, że dziecko wymaga stałej opieki matki. Zaświadczenie zostało wydane celem przejścia matki małoletniej na wcześniejszą emeryturę.

Decyzją z dnia 25 września 1996r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przyznał wnioskodawczyni C. B. prawo do dochodzonego świadczenia emerytalnego, podejmując jego wypłatę już od dnia 12 sierpnia 1996r. Emerytura ta była wypłacana odwołującej do dnia 1 czerwca 2011r. W maju 2011r. pozwany organ rentowy podjął z urzędu działania mające na celu wyjaśnianie stanu zdrowia córki wnioskodawczyni, zwracając się do Głównego Lekarza Orzecznika o wydanie opinii, czy na podstawie dołączonego do wniosku emerytalnego zaświadczenia lekarskiego oraz pozyskanej aktualnie dokumentacji lekarskiej dziecka można przyjąć, iż A. B. wymagała stałej opieki matki na dzień 12 września 1996r. Taka opinia wydana została w dniu 13 maja 2011r. i stanowiła ona, że schorzenie córki wnioskodawczyni nie mieściło się w kategorii schorzeń uprawniających do wcześniejszej emerytury.

Powyższe stanowisko Głównego Lekarza Orzecznika legło zaś u podstaw - zaskarżonej w niniejszym postępowaniu - decyzji ZUS z dnia 16 maja 2011r. odmawiającej C. B. prawa do uprzednio przyznanej wcześniejszej emerytury.

W toku prowadzonego postępowania Sąd dopuścił dowód z opinii lekarza biegłego sądowego z zakresu alergologii. Biegły w oparciu o dokumentację lekarską zawartą w aktach stwierdził, że stwierdzone u A. B. schorzenie oraz częstotliwość jego występowania nie wskazują na upośledzenie sprawności organizmu w stopniu wymagającym stałej opieki matki i pozwalającym zaliczyć je do chorób wymienionych w § 1 ust. 3, pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18.05.1989 r.

W piśmie procesowym z dnia 20 października 2011 r. pełnomocnik odwołującej, podtrzymując dotychczasowe wnioski i zarzuty, dodatkowo wskazał na treść wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego Moskał przeciwko Polsce z 15 września 2009 r. sprawa 10373/05, w którym Trybunał uznał, że wstrzymanie emerytury, przyznanej z tytułu opieki nad chorym dzieckiem i pozbawienie matki, opiekującej się dzieckiem, środków do życia stanowi naruszenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r.

Natomiast w piśmie procesowym z dnia 29 marca 2012 r. wskazał, iż Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 28 lutego 2012 r. sygn. akt K 5/11 uznał za niezgodny z Konstytucją art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, co oznacza, że wszczęte przez ZUS na podstawie powołanego przepisu postępowanie stało się bezprzedmiotowe.

Przeprowadzony w postępowaniu sądowym dodatkowy dowód z przesłuchania odwołującej w charakterze strony pozwolił z kolei Sądowi I instancji na ustalenie, iż sprawowana przez wnioskodawczynię opieka nad córką nie miała charakteru stałego, ograniczając się do uczestnictwa w procesie jej leczenia, czy ordynowania leków, przy zachowanej pełnej samodzielności dziecka w zakresie pobierania nauki w szkole, czy wykonywania wszelkich podstawowych czynności życiowych. Powyższe miało równocześnie stanowić o potwierdzeniu ustalenia ZUS o stanie zdrowia córki odwołującej, jako nie wymagającego stałej nad nią opieki i to zarówno aktualnie, jak i już w dacie przyznania prawa do emerytury.

W świetle powyższych ustaleń, Sąd I instancji dokonując oceny prawnej sprawy w pierwszym rzędzie podkreślił, że pozwany organ rentowy był władny dokonać weryfikacji uprawnienia C. B. do pobieranego przez nią dotąd świadczenia emerytalnego w trybie powołanego w podstawie prawnej zaskarżonej decyzji art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), regulującego swoisty tryb wznowienia postępowania w sprawach emerytalno – rentowych, który przewiduje możliwość ponownego ustalenia prawa do świadczenia (tu w znaczeniu odmowy potwierdzenia uprawnienia) w sytuacji, gdyby okazało się, że przedłożone uprzednio dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości. Powyższe stwierdzenie odniesione zostało do treści zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia córki wnioskodawczyni z dnia 30 sierpnia 1996r., jako dowodzie niedostatecznym dla wykazania koniecznej przesłanki nabycia prawa do omawianego świadczenia, którego błędność konkluzji potwierdzona ostatecznie została w drodze analizy dokumentacji lekarskiej dziecka przez Głównego Lekarza Orzecznika.

W konsekwencji Sąd I instancji – w ślad za pozwanym ZUS - konstatawał, iż pozyskany w postępowaniu wznowieniowym materiał dowodowy daje podstawę do stwierdzenia, iż po stronie odwołującej z uwagi na stan zdrowia jej dziecka nie wymagający stałej nad nim opieki prawo do wcześniejszej emerytury nigdy nie powstało.

Niezależnie od tego Sąd Okręgowy w Rzeszowie, powołując liczne orzeczenia Sądu Najwyższego w tym między innymi wyrok tego Sądu z dnia 3 marca 2005r. I UK 189/04, OSNP 2006/1-2/23 zauważał, że omawiane świadczenie emerytalne ma charakter utrwalny, stąd też ustanie którejkolwiek z przesłanek warunkujących nabycie do niego prawa uzasadnia wstrzymanie wypłaty emerytury na podstawie art. 134 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 101 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Taka zaś sytuacja miała również wystąpić w odniesieniu do odwołującej, skoro w świetle jej zeznań, jej aktualnie 28 letnia córka jest osobą w pełni samodzielną i nie wymaga stałej opieki.

W podstawie prawnej wyroku, oprócz wyżej wskazanych przepisów prawa materialnego, powołany został art. 477¹⁴ § 1 kpc.

Wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 10 lipca 2012r. zaskarżony został przez pełnomocnika wnioskodawczyni.

W apelacji wnioskodawczyni zarzuciła wyrokowi:

- naruszenie przepisu art. 134 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 101 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- naruszenie przepisu art. 114 ust. 1 a w/w ustawy,
- naruszenie przepisu art. 233 § 1 k.p.c., poprzez błędną ocenę dowodów i uznanie, iż ustał przynajmniej jeden z warunków wymaganych do uzyskania prawa do świadczenia emerytalnego przez wnioskodawczynię w sytuacji, kiedy żaden dowód w tym w szczególności wydana w sprawie opinia biegłego nie wskazują na fakt, iż córka wnioskodawczyni w chwili obecnej nie wymaga stałej opieki ze strony matki.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę decyzji i uznanie, że wnioskodawczyni posiada prawo do wcześniejszej emerytury pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki i zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz wnioskodawczyni kosztów procesu według norm przepisanych za obie instancje przy uwzględnieniu kosztów zastępstwa radcy prawnego ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, rozpoznając apelację wnioskodawczyni C. B. zważył, co następuje:

W świetle dokonanej oceny prawnej sprawy, wniesiony przez odwołującą środek zaskarżenia uznany być musi za zasadny, skutkując wydaniem orzeczenia reformatoryjnego.

Przede wszystkim zgodzić się ze skarżącą przyjdzie, że w świetle przebiegu postępowania weryfikującego jej uprawnienie do świadczenia emerytalnego po blisko 15 latach pobierania emerytury, organ rentowy nie dysponował żadnym nowym dowodem, jak też nie ujawniono okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji ustalającej prawo do emerytury o jakich mowa w art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), uzasadniających przewidziane w tym przepisie wznowienie postępowania. Nie można utożsamiać z nowym dowodem w rozumieniu powołanego przepisu dokumentacji jaką pozyskał ZUS już po wznowieniu postępowania, podobnie jak nie można uznać za nieznaną organowi rentowemu okoliczność przyjętą aktualnie niezupełność zaświadczenia lekarskiego dołączonego do wniosku emerytalnego dla wykazania przesłanki odniesionej do stanu zdrowia dziecka. Reasumując podjęte w sprawie C. B. działania ZUS były wyłącznie konsekwencją odmiennej oceny dowodów dołączonych do wniosku emerytalnego, co – jak przyjmował to już Sąd Najwyższy w uchwale składu

7 sędziów z dnia 5 czerwca 2003 r. III UZP 5/03 OSNP 2003/18/422 - wykluczało możliwość zastosowania omawianego art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

W tej sytuacji pozwany organ rentowy był co prawda uprawniony do przyjętej weryfikacji prawa wnioskodawczyni do emerytury w trybie ust. 1a powołanego przepisu (który wszedł w życie z dniem 1 lipca 2004 r. między innymi wskutek zapadłej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2003 r., a który dozwalał na ponowną ocenę prawa do świadczenia także w sytuacji braku jakiegokolwiek nowości, a jedynie przy odmiennej ocenie przedłożonych wcześniej dowodów), nie mniej jednak kierując się wyrażoną w art. 316 § 1 kpc zasadą aktualności orzekania, która w postępowaniu odwoławczym ma swoje zastosowanie poprzez art. 391 § 1 kpc, Sąd Apelacyjny zmuszony jest do odmowy jego zastosowania z uwagi na deregowanie z porządku prawnego z dniem 8 marca 2012 r. wskutek

wyroku Trybunału Kondycyjnego z dnia 28 lutego 2012 r. K 5/11. Tak jak bowiem podkreślił to już Sąd Najwyższy w uzasadnieniu przyjętego rozstrzygnięcia, czym innym jest obowiązywanie przepisu w czasie, a czym innym jego stosowanie ad casum, co oznacza, że choć przepis prawny uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją co do zasady traci swą moc dopiero z chwilą ogłoszenia wyroku, to jednak nie może być stosowany przez sądy i inne organy także w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2002 r. I PKN 668/01 OSNP 2004/3/47).

Z tego to więc zasadniczego względu, przy pominięciu w ocenie prawnej sprawy powołanego wyżej, a nie obowiązującego już art. 114 ust. 1a ustawy emerytalno – rentowej podzielić należało stanowisko skarżącej C. B. o dalszym prawie do emerytury.

Mając więc powyższe na uwadze i na podstawie art. 386 § 1 kpc orzeczono jak w pkt I sentencji wyroku tut. Sądu.

Ogólny wynik sprawy uzasadniał przyjęte przez tut. Sąd w pkt II wyroku rozstrzygnięcie w zakresie obciążenia organu rentowego poniesionymi przez wnioskodawczynię kosztami postępowania , na podstawie art. 98 § 1 kpc i przy uwzględnieniu stawek wynagrodzenia reprezentującego skarżącego fachowego pełnomocnika przewidzianych w § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 490). Na zasadzoną więc z tak określonego tytułu łączną kotwę 210 zł składały się: koszty zastępstwa procesowego tak w postępowaniu przed Sądem I jak i II instancji w wysokości 180 zł ,oraz opłata sądowa od apelacji w kwocie 30 zł.